

А поручик Бенц превъзмогва и отдаването и отчаянието. И се издига високо над тях с онова мъжество, което „знае страх, но надвива страха; което вижда бездната но с гордост“ което с орлови нокти хваща бездната“. „Това мъжество, най-сетне станало изтънчено, духовно и душевно, това човешко мъжество с орлови криле и змийска мъдрост“.

Моралният рефлекс възпира Бенц да убие Елена. Той е готов да ѝ прости. Разбира, че не може да я мрази. Може само да се възхищава от нея. И да я оправдае, тъй като я разбира и обича. Да ѝ се притече на помощ винаги, когато се озове в нужда. В тази развръзка се долавя Ницшевата идея за вечното възвръщане, за онова силно желание у човека да преживее своите красиви мигове още и още. „Между двете възможности - пише Димов за своя герой - да не беше срещал Елена в живота си и състоянието, в което се намираше сега, Бенц предпочиташе второто. Дори по-късно той искаше да преживее мъчителната напрегнатост на тези дни...“

„Не е ли - пита Ницше в „За човешката мъдрост“ - накърнената суетност майка на всички трагедии? А дето гордостта бъде накърнена, там израства нещо по-добро, отколкото е гордостта“. Всъщност така най-кратко може да бъде обяснена постъпката на Елена и на Бенц във финала на романа. В него е възприето и художествено обосновано чрез образа на Бенц виждането на Фр. Ницше, че „в обичта винаги има малко безумие“. Безумието е преди деянието. Хубаво е човек да има някое безумие, от което да погине. „А и желал бих аз безумието ми да се зовеше истина или вярност, или справедливост“. В името на тези високи ценности немският поручик приема тежкото възмездие за едно безумие. Защото не би могъл „да се върне изново в своето унижение“. Така романът на Д. Димов се превръща в песен за човешкото надмогване и на земния ад и за възвисяването в сферите на „божественото“. В апотеоз на високото предназначение на човека да прозре „глубината на света“, на неговата отговорност пред бъдещето - „Най-далечното, най-дълбокото, звездновисокото“. Младият писател е въплътил в тази творба великия копнеж на своя философ по един съвършен личен свят. Неговият поручик Бенц проявява независима духовност, изпълнена с красота, сила, достойнство и високи добродетели. Една „златна съкровищница“.

Но пътят към съвършенството, напомня Ницше, е постлан с гибел. Когато човек се е издигнал достатъчно високо, за да бъде достигнат от мълния, тя може да го тресне и убие. И тази беда не бива да навява песимизъм, защото е крачка към тържеството на Свръхчовека. Ето го изворът на трагичния оптимизъм на този роман, на бодрия дух, който изплува в края на краищата над една болезнена атмосфера.